

Stichting Behoud Dierenwereld Veluwe

opgericht 4 juni 1986
Ingeschreven bij de Kamer van Koophandel
onder nummer S 41040043

Doel: Bescherming en behoud van alle op de Veluwe voorkomende diersoorten in hun natuurlijke omgeving, met inachtneming van de druk die een biotoop kan verdragen.

Bestuur:

Voorzitter	H. Bonekamp	tel: 055-3667617
Secretaris	H.L. Kats	tel: 055-3558686
Penningmeester	H. Kerksen	tel: 0341-558382
Lid	W. Fiets	tel: 055-3556836
Lid	J. Rolfes	tel: 055-5413909

SBDV-internetsite: <http://members1.chello.nl/~w.fiets/>

Nieuwe donateurs aanmelden bij:

Stichting Behoud Dierenwereld Veluwe
postbus 103
7300 AC Apeldoorn
055-3558686
e-mail: H.L.Kats@inter.nl.net (secretariaat)

Donaties:	minimaal:	€	5,- per jaar
	voor het leven:	€	125,- eenmalig

Gironummer: 1946458
T.n.v. Stichting Behoud Dierenwereld Veluwe
Nunspeet



STICHTING BEHOUD DIERENWERELD VELUWE



Uitgave 2006

Inhoud

Voorwoord	1
Hazelworm	3
Zoveel zwijnen en andere wilde beesten	5
Zwammen en een zwam	9
Jaarprogramma	12
Rode bosmieren van de Veluwe	17
Nestkastengebied	24
Bijzondere waarnemingen	26
Een vergeten houtvester	31
Vrijwilligerswerk	38

tekeningen: Henk Bonekamp / Foto's: Joop Rolfes, Dick van Beek,
Berthus Maassen, Wim Fiets

Stichting Behoud Dierenwereld Veluwe.

De mens is het intelligentste van alle dieren en het meest dwaze.
Namens de dieren,
Diogenes (412 - 323 voor Chr.)



Het voortbestaan van de diersoorten op aarde is afhankelijk van de gevoelige balans van de natuur.

Tot nu toe hebben vele dieren de inbreuk van de mens op hun bestaan overleefd. Maar wanneer wij niet leren de dieren op hun juiste waarde te schatten en een plaats op deze aarde voor hen zeker stellen, bestaat het gevaar dat wij de rijke en kleurrijke wereld ontdoen van vele bewoners. Wij hopen en geloven dan ook dat u, samen met ons, ons enthousiasme voor de dierenwereld in al zijn vormen kunt delen.

VOORWOORD.

In een voorwoord tracht ik veelal iets mee te geven wat u tot nadenken stemt, of wellicht een glimlach op de lippen brengt. Vaak "jat" ik iets van een echte schrijver of denker. Die hebben daar voor geleerd. Ik ben slechts een simpele voorwoordschrijver die zich voor een kar heeft laten spannen. Ik sta echter gelukkig niet alleen aan onze kar te sjorren. Veel donateurs en vrijwilligers trekken harder dan ik doe. Vaak merk ik zelfs dat de kar gewoon door blijft rijden terwijl ik al een tijdje niet echt meegetrokken heb. En zo hoort het ook. Vele handen maken licht werk. Over het aantal donateurs hebben we geen klachten, hoewel meer zou mogen. Het is wel jammer dat wij met zijn allen ouder worden. Het groepje werkers in het veld begint te krimpen. Dus eventuele liefhebbers let op.

Een sfeerbeeld : "een redelijk vroege zaterdagochtend". De nevel hangt nog over de Tongerense Hei. Een groepje edelherten trekt het aangrenzende bos in. De zon trekt lichtbanen door de bomen. De vrijwilligers nemen eerst een bakje koffie voordat ze beginnen met dennen trekken. Enz enz." Kom je melden bij een van de bestuursleden, niet allemaal tegelijk.

Wij zijn met het bestuur, dankzij bemiddeling van Harry Kerksen, tijdens de hertenbronst in de Oostvaardersplassen geweest. Een prachtige avond, mooie zonsondergang, honderden herten, overal om ons heen gebul van jewelste. Een enorme kudde Konikpaarden trekt aan ons voorbij, we voelen het busje trillen. Zilverreigers, buizerden, een kiekendief, ganzen, ganzen, hekrunderen met indrukwekkende horens op de kop. Kortom helemaal geweldig. Maar!!!! Wij zijn niet zomaar toeristen, wij zijn "Dierenwereld Veluwe" dus er ontstaat, na afloop, een goed gesprek. Moet je wel of niet ingrijpen in de aantallen? Wel of niet afschot"? moet je de natuur zijn gang laten gaan en dieren een natuurlijke dood laten sterven? Moeten de herten via "verbindingszone's" naar de Veluwe en nog verder kunnen trekken? Moet je de dode dieren laten liggen? Moet je de afgeworpen geweien laten liggen? Wij wensen Staatsbosbeheer veel sterkte toe. Zij kunnen het niet iedereen naar de zin maken. Door het huidige beleid van (bijna) niets doen is dit wel een uniek natuurgebied geworden. Wij grijpen ook niet in als er heel veel muizen zitten, die gaan ook van nature dood en worden opgevreten. Nu nog even de gestolen wijsheid. Gestolen van Boeddha geloof ik.

" niet weten is slechts een fase op weg naar meer kennis"

het bestuur van "Stichting Behoud Dierenwereld Veluwe" wenst u en de uwen een voorspoedig 2006.

Henk Bonekamp.



Konikpaarden in de Oostvaardersplassen

Hazelworm

Gert-Jan Blankena.

Onlangs een vermoorde hazelworm gevonden. Hij (zij?) lag in twee stukken en was duidelijk bewerkt met een stuk hout. Zo vergaat het hazelwormen maar al te vaak: ze worden aangezien voor een (uiteraard levensgevaarlijke) slang en dus vermoord. Terwijl dit dier niet eens een slang is maar een hagedis zonder poten!

Niet dat iemand met het intellectuele kaliber van: 'een slang moet dood' dit onderscheid ooit zal opmerken. Een dergelijke persoon reageert impulsief en heel basaal, zonder veel na te denken. Want de angst voor slangen zit er bij ons, mensen, fundamenteel in. Zelfs ik merk een adrenalinestoot(tje) als ik oog in oog sta met een slang. Het zou mij niet verbazen als ooit nog eens uit een of ander onderzoek naar voren komt dat die angst is vastgelegd in onze genen...

Hazelwormen worden zo'n veertig centimeter lang en hebben inderdaad de kleur van hazelnoten, met een fraaie 'gouden' weerschijn op de rug. In vergelijking met een slang is hij wat stijfjes en beduidend minder snel, wat hem in Engeland de naam 'slow worm' opleverde. Hij is, met veel moeite, te vinden in bosranden, langs heidevelden, op open plekken in het bos en in begroeide spoordijken. Hij heeft een voorkeur voor overgangen van drogere naar wat vochtiger omstandigheden. Maar het kost inderdaad erg veel moeite om hem te vinden, want het dier laat zich maar zelden zien. Dat komt doordat hij pas in de schemering actief wordt; dan gaat hij op jacht naar zijn favoriete prooiën: wormen en slakken. Langzame dieren dus, die passen bij de term 'slow worm'. Overdag verbergen ze zich onder stukken hout of in vermolmde boomstronken. Dat zijn dan ook precies de plekken waar je ze moet zoeken en ik kan u verzekeren dat u heel wat boomstammen zult moeten omkeren om er eentje te vinden! Een uiterst vermoeiend karwei dus, dat na het omkeren van een 50-tal boomstammen als vanzelf wel zal stoppen...

Maar zo omstreeks eind augustus, krijgen de hazelwormen jongen. Niet bijzonder veel: zo'n 25 stuks is al wel het maximum. Maar daardoor is er wel een aanzienlijk grotere kans om er een te vinden. Een jonge hazelworm is ongeveer 10 cm groot. Het gaat niet goed met deze dieren. Dat komt omdat de kwaliteit van hun leefomgeving gestaag afneemt: verdroging, vermesting, het slopen van houtwallen, het gebruik van pesticiden. En ook het uitzetten van fazanten in verband met de jacht

(iets wat inmiddels verboden is) heeft tot een ware slachting onder de hazelwormen geleid. En uiteraard is ook de primitieve reactie van de mens bij het zien van een 'slang' niet gunstig voor het welzijn van de hazelworm. Ook vroeger werden hazelwormen al met veel animo vermoord, zoals blijkt uit een verhaal uit 1897 van Eli Heimans, één van de pioniers van de vaderlandse natuurbescherming. Hij stelt hier dat 'het opgraven, opjagen en afmaken van hazelwormen het opwindendste zondagmiddaggebeuren was voor jeugd in de buurt van Raalte'. Een paar jaar later vermeldt hij hetzelfde van de jeugd op de noordelijke Veluwezoom. Gezien mijn vondst van een vermoorde hazelworm heeft een eeuw ontwikkeling niet echt veel vooruitgang gebracht op dit gebied.



Foto van een doodgeknuppelde Gladde slang zie bijzondere waarnemingen

Zoveel zwijnen en andere wilde beesten, wat nu?

Henry Kats.

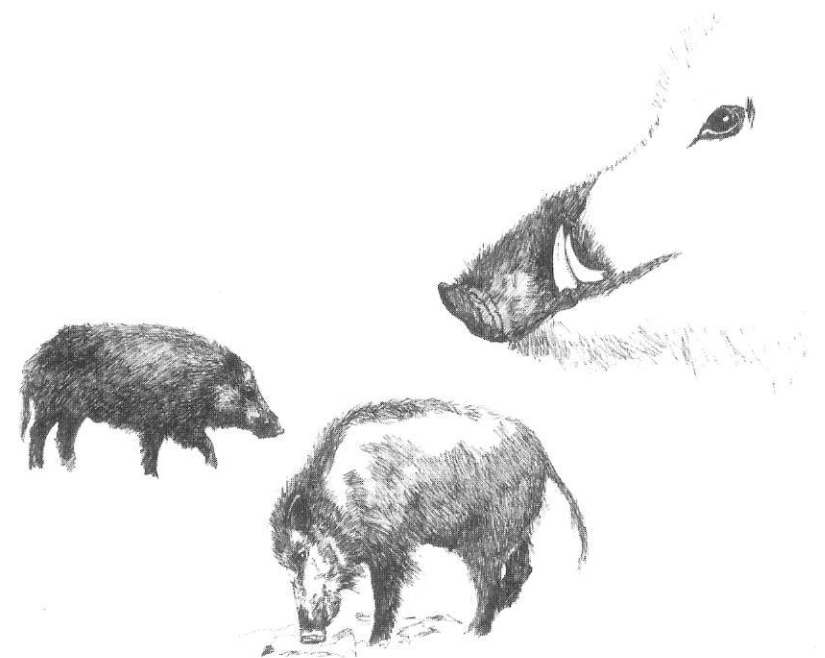
Als ik met deelnemers aan een excursie spreek hoor je wel eens: "Ik lees in de krant dat er zoveel wilde zwijnen zijn maar ik zie nooit wat. Zijn er dan echt zo veel maar waar zitten die dan?". Mijn antwoord is dan meestal: "Ze kunnen overal in de Veluwe bossen zitten, maar je moet er wel iets voor overhebben om wild te zien. Als het kan 'smorgens vroeg lekker op pad gaan. Ik bedoel dan niet om een uur of tien, na de koffie. Ga maar eens om zes uur 'smorgens ergens het bos in". Gewoon lekker gaan wandelen. Niet eerst uitgebreid wassen, luchtjes op doen en dergelijke, dat komt later wel. Kijk eerst even op een omgevingskaart die bij iedere ingang van een natuurgebied hangt. Stippel een route uit of ga gewoon lopen. Niet met te veel mensen, die gaan alleen maar met elkaar praten. Als er niet te veel wind is draagt geluid van stemmen heel ver en wilde zwijnen, maar ook een heleboel andere in het wild voorkomende dieren kunnen ontzettend goed horen. Het verstoort enorm met als gevolg "ik heb niets gezien". Je hoeft echt niet allemaal in het groen te zijn, trek alleen geen kleding aan met al te felle kleuren. Windrichting is heel belangrijk. Probeer je wandeling zo te plannen dat je vooral in gebieden waar je wild zou kunnen verwachten tegen de wind in loopt. Ik gaf net al aan dat wilde zwijnen, ja alle dieren met grote oren, goed kunnen horen maar het meeste wild kan nog beter ruiken. Heb je de wind dus in de rug dan wordt je mensenlucht verspreid in het gebied waar je gaat wandelen en is de kans klein dat je wild kunt ontmoeten. Het grote voordeel van in de vroege morgen op pad gaan is dat het niet opeens donker gaat worden. Ga je 's-avonds dan heb je net zo veel kans ja misschien wel meer dat je het Veluwe wild zult ontmoeten maar... je moet dan wel goed de weg terug weten anders kun je in de problemen komen door invallende duisternis. Daar komt bij dat je vóór zonsondergang uit het bos moet zijn.

Ik begon met "Zoveel zwijnen en andere wilde beesten, wat nu?". Dat er veel wilde zwijnen zijn heeft vooral te maken met de weersomstandigheden van 2003 én 2004. Na een lange droge periode in de zomer van 2003 kwamen de bomen in 2004 onder zeer gunstige omstandigheden in volle bloei. Lente 2004 gaf mooi, warm, vochtig dus groeizaam weer. Er waren veel insecten dus was veel bloesem van bomen bevrucht. Het gevolg: herfst 2004 leverde heel veel vette beukenootjes, veel eikels van de inlandse eik (dus goed voedsel) in ruime mate. De zwijnen kwamen door het vele voedselaanbod minder op de plaatsen waar het nodige

afschot voor bestandsvermindering plaats vindt. Meer zwijnen deden dus aan de reproductie mee. De beertijd (paartijd) begon door de gunstige omstandigheden vroeger. Door al deze omstandigheden werden aanzienlijk meer biggen geboren dan in een voedselarme tijd. Ook worden af en toe zogenaamde bonte biggen geboren. Normaal hebben de biggen streepjes. Schaduw van takjes waaruit het leger (nest) bestaat en van de bomen en struiken waar nog geen blad aan zit gaan over in de strepen van de biggen, een prachtige camouflage. Zit er een bonte big bij dan is deze meestal licht gekleurd met zwarte vlekken; deze valt direct op en zal door eventuele roofdieren snel als eerste gepakt worden. Dat er af en toe bonte biggen geboren worden heeft te maken met kruisingen tussen tamme varkens en wilde zwijnen in het verleden. Als het afschot voor bestandsregulatie gerealiseerd gaat worden dan komen deze biggen voor het merendeel daarvoor in aanmerking. In een situatie met roofdieren zouden ook deze biggen de gemakkelijkste prooi vormen. Er hoeven immers maar minimaal twee dieren per paartje over te blijven om de soort in stand te houden. In de natuur is het eten en gegeten worden zonder sentimentele gevoelens. Vooral jonge dieren in de natuur dienen als voedsel voor andere dieren.

In de bossen bij Vierhouten was een dergelijke bonte big geboren, waarschijnlijk ook in andere Veluwse natuurgebieden. Door zijn lichte kleur met zwarte vlekken viel hij dus snel op bij het publiek. Foto's werden gemaakt, het dier werd: "Sneeuwvlokje" genoemd en in de publiciteit gebracht. Als je spreekt over bestandsvermindering van wilde zwijnen klinkt dat heel anders dan: "een moord op Sneeuwvlokje". Sentiment en commercie gingen meespelen, kortom alle ingrediënten voor een soap waren aanwezig. Kranten schreven er over, boswachters en dierbeschermers kwamen op radio en televisie, kamervragen werden gesteld. Wit met zwarte chocoladetruffels, sneeuwvlokjes genaamd, werden op de markt gebracht. Mensen met de beste bedoelingen maar met, mijns inziens, weinig kennis van wildbeheer gingen bepalen dat Sneeuwvlokje verdoofd en naar een opvanghuis voor tamme varkens gebracht moest worden. Op zich best interessant om te observeren in hoeverre een wild zwijn gewend zou kunnen worden aan omstandigheden met tamme varkens en mensen. Anderen wilden hem (of haar) naar een kinderboerderij doen. Vergeten werd dat dit diertje niet zielig was, dat het in het wild was geboren, dat het met zijn gestreepte broertjes en zusjes in het wild is opgevoed. Vergeten werd dat het zeer veel stress met zich mee brengt om dit zwijntje te verplaatsen, dat het een volwassen wild zwijn zal worden met alle eigenschappen van een wild dier. Wat of wie is nou zielig? Zo lang er geen diervriendelijke alternatieven zijn lijkt bestandreductie door middel van afschot de meest humane oplossing voor zo veel wilde zwijnen, bont of niet.

Dan een ander gebeuren dat de wereldpers haalt: "mei/juni 2005, een Poema op de Veluwe". Op de Ginkelse heide was een Poema gesignaleerd. Zestig man politie, mobiele eenheid en één helikopter werden ingezet om dit levensgevaarlijke, mensverslindende dier te vangen. Toen ik dat via het nieuws vernam dacht ik direct: "die komt onze kant uit. Een dier dat opgejaagd wordt vertrekt naar een voor hem rustige omgeving. Voorlopig niets aan doen, faunavervalsing is het niet aangezien de poema zich niet kan voortplanten bij gebrek aan een partner". De Veluwse poema is volgens kenners waarschijnlijk een Savannah-kat, een kruising tussen een Serval en een Siamese kat. Waarschijnlijk losgelaten door een liefhebber die er achter kwam dat het beestje niet zo aibaar en lief was als hij dacht. Er verblijven gevaarlijke bijtschildpadden in de IJssel, er was een Langoeraap ontsnapt uit de Apenheul in Apeldoorn maar door de medewerkers van de Apenheul veilig en snel weer terug bezorgd. Ergens anders liep een ontsnapte struisvogel. Wellicht in 2006 een krokodil in het Kootwijkerveen, een kangoeroe op de Hoge Veluwe, een kameel in het Kootwijker zand en een circusleeuw in de Kroondomeinen. Let op....over een aantal jaren hebben we GPS-safaritochten over de Veluwe. Blijf de Veluwe bezoeken, het wordt steeds spannender.



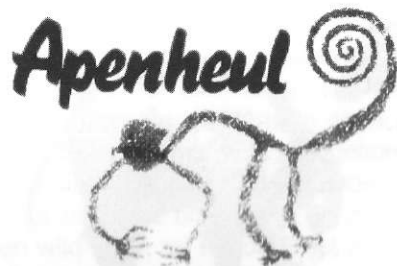
**Op Apenheul leven ruim 350 apen vrij in het bos
en blij tussen de bezoekers.
Zonder gaas of tralies kijkt u niet met medelijden,
maar met respect naar 30 soorten
"Ambassadeurs van het Regenwoud"**

**Apenheul werkt mee aan tal van internationale
fokprogramma's en ondersteunt diverse
natuurbeschermingsprojecten in de tropen.**

**www.apenheul.nl
voor informatie via internet.**

**Voor fietsers en automobilisten staat Apenheul
uitstekend aangegeven langs alle invalswegen
van Apeldoorn, maar Apenheul is ook goed te
bereiken met het openbaar vervoer.**

**Iedere dag geopend van
1 april t/m 1 november 2006
Telefonische informatie: 055- 3575757**



Zwammen en een zwam.

Wim Fiets.

September 1999

In het kroondomein zijn proeven aan de gang om bomen te enten op oude stronken. In gebieden waar in het verleden houtkap is geweest worden bomen op nog bestaande stronken geplaatst om de oude vertrouwde beukenbossen weer in ere te herstellen. Uit betrouwbare bron is vernomen dat in het vroege voorjaar bekend zal zijn of deze proef geslaagd is.



Is dit het geval dan zal op de eerste zaterdag in april dit experiment, begeleid door jachthoornblazers, wereldkundig worden gemaakt.

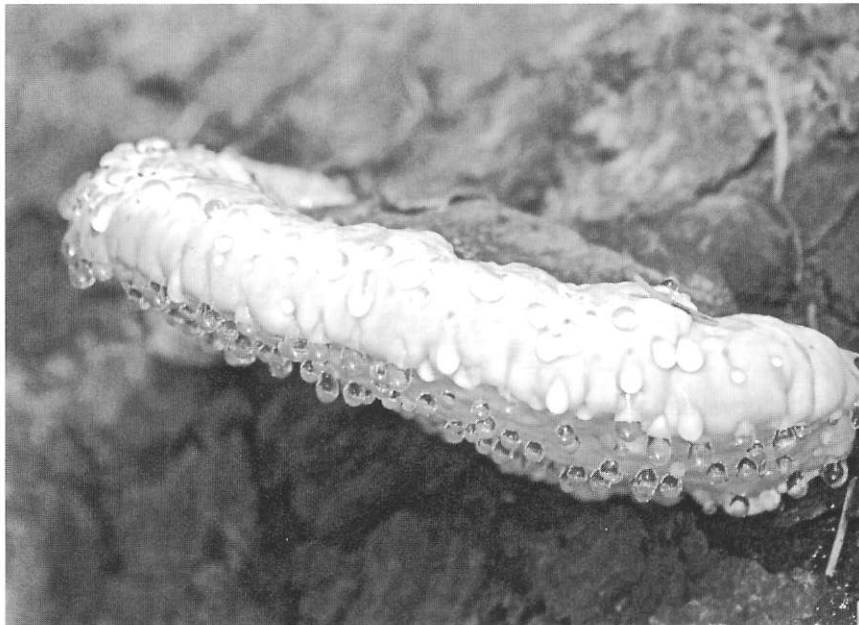
Bovenstaande vermelding stond in ons boekje SBDV 1999

Nu was die eerste zaterdag in 1999 één april dus zijn de jachthoornblazers nooit komen opdagen, maar wel de jaren en een aantal stormen die hun werk hebben gedaan. Eén boom is reeds ter aarde is gestort waardoor schimmelsoorten, indien aanwezig, alle kans krijgen zich in hun volle pracht te tonen. Voor mij een goede reden om ieder jaar minimaal een keer te gaan kijken wat zich daar allemaal afspeelt.

Bijzonder verrast was ik toen ik daar in januari 2005 de Roodgerande houtzwam (*Formitopsis pinicola*) aantrof, de Latijnse naam pinicola slaat

op naalddhout. Deze zwam heeft voorkeur voor nog levende bomen, liefst sparren maar soms ook loofhout (Beuk Berk, Esdoorn). Het bijzondere is dus dat het hier een dode beuk betreft.

In een groot deel van Europa is deze zwam een gevreesde parasiet maar in Nederland is de Roodgerande houtzwam een vrij zeldzame soort die op de rode lijst staat (klasse 4, potentieel bedreigd wegens zeldzaamheid). De zwam is meerjarig, hoefvormig, vanaf de boomstam vijf tot tien centimeter, breedte vijf tot twintig centimeter en heeft een dikte van drie tot vijftien centimeter met een witte afgeronde groeirand. De bovenzijde heeft een harsachtige toplaag, oranje-rood tot geel of grijsroze, in het midden tot grijszwart wordend. Buisjes zijn crème tot okergeel, poriën crème tot bruinachtig vaak met gelige druppels. Dit worden guttatedruppels genoemd die gevormd worden door hoge luchtvochtigheid in combinatie met uittreden van vocht via poriën. De geur van de zwam is prikkelend zurig.



Inmiddels heb ik de zwam ook op een drietal andere plaatsen waargenomen waaronder één in het park Berg en Bos te Apeldoorn. Misschien wordt hij wel net zo algemeen als de Echte tonderzwam (*Fomes fomentarius*) die twintig jaar geleden ook nog maar zelden te zien was.



Alle foto's zijn in kleur te zien op onze website
<http://members.chello.nl/~w.fiets/>

Jaarprogramma excursies en dialezingen 2006-2007

Voor de excursies/burltocht wordt u verzocht zich minimaal 1 dag van te voren aan te melden.

Aangezien de excursies ook voor niet donateurs toegankelijk zijn, is het verstandig zich zo snel mogelijk aan te melden. Maximaal aantal deelnemers 25 en vol is vol.

18 maart 2006.

Dialezing door de Stichting Veluwse Sprengen en Beken.

Aanmelding niet nodig

Sprengenbeken zijn zonder meer uniek. De Veluwe is het enige gebied in Europa waar dit type beken voorkomt.

Met hun prachtige natuur en rijke historie zijn de beken een onmisbaar onderdeel van het Veluwse Landschap.

Aanvang 14.00 uur

in het Dorpshuis Ugchelens Belang.

15 april 2006.

Excursie in de Boswachterij Berg & Bos te Apeldoorn.

Aanmelden bij H. Kerksen, telefoon 06 30261439

Tijdens deze excursie zal onder andere ingegaan worden op de vondst van de veldbrandovens. Verder zullen de edelherten en wilde zwijnen gevoerd worden die daar in afgesloten wildbanen leven. Over de levenswijze van deze dieren krijgt u ter plekke uitgebreide informatie.

Verzamelen om 14.00 uur
bij de dienstingang van het park Berg & Bos te Apeldoorn.

22 april 2006.

Wandelexcursie in de Koninklijke Houtvesterij Het Loo.

Aanmelden bij H. Kerksen, telefoon 06 30261439

Het is al weer enige jaren geleden dat we in de Zuidelijke wildbaan van Het Loo een excursie gehouden hebben. Tijdens deze wandeltocht is de kans om wild te zien vrij groot, al kan er natuurlijk geen garantie gegeven worden. De excursie zal ongeveer 2 uur duren.

Verzamelen om 18.30 uur nabij de Telefoonweg te Hoog Soeren.

3 juni 2006.

Excursie in de Boswachterij Berg & Bos te Apeldoorn.

Aanmelden bij H. Kerksen, telefoon 06 30261439

Zie 15 april 2006

24 juni 2006.

Fietsexcursie in de Koninklijke Houtvesterij Het Loo.

Aanmelden bij H. Kerksen, telefoon 06 30261439

In een rustig fietstempo zullen we kijken of we wild kunnen speuren in het gebied tussen de Amersfoortseweg en het dorp Uddel.

Verzamelen om 19.00 uur bij de parkeerplaats aan de Aardhuisweg.

23 september 2006.

Bronstexcursie.

Aanmelden bij H. Kats, telefoon 055-3558686

Evenals voorgaande jaren willen we weer een bronstexcursie houden. We hopen dan met elkaar te kunnen genieten van de burlende edelherten.

Verzamelen om 19.00 uur aan het einde van de Wieselseweg.

28 oktober 2006.

Dialezing door B. Maassen.

Anmelding niet nodig

"Groen met een oranje rand"

Zwerven door het Koninklijk park "Het Loo".

Van de oorspronkelijk bij het paleis Het Loo behorende gronden met een totale oppervlakte van ruim 10.500 hectare is, historisch gezien, het 600 hectare grote park het interessantste deel. Tijdens een zwerftocht door het gebied, of dat nu te voet is of middels dia's, wordt de wandelaar/kijker voortdurend geconfronteerd met het recente oranjeverleden. Zo getuigen diverse opstallen van het intensieve gebruik van het park door stadhouders, koningen en koninginnen. De sporen ervan zijn ook terug te vinden in beplanting, bebossing en aanleg van het park. Zo is er onmiddellijk achter de Koninklijke stallen, omstreeks 1910 gebouwd voor Koningin Wilhelmina's echtgenoot prins Hendrik, een indrukwekkende uit ongeveer 1865 daterende douglasopstand. Ook de hoogbejaarde eiken langs de Koningslaan mogen er zijn.

Landgoederen als Het Loo hadden in hoge mate een zelfverzorgend karakter. Daar wijzen o.a. de aanwezigheid van een ijskelder en een forellenvijver nog steeds op. Koning Willem III werd wel de herenboer van Het Loo genoemd. Helaas is de koninklijke boerderij in de jaren zeventig van de vorige eeuw gesloopt.

In 1684 kocht de koning-stadhouder Willem III het Oude Loo en vanuit dit laatmiddeleeuwse kasteeltje werd de opdracht gegeven tot de bouw van het huidige paleis. Dat deze oranjelag koos voor de Veluwe en Het Loo had te maken met zijn jachtpassie, die zich in dit toen nog mensenlege en wildrijke gebied goed liet uitleven. De gekozen plek, aanvankelijk een tweede keus, bood door de ligging onderaan de oostrand van het Veluwemassief voldoende water voor mens en dier. Die waterrijkdom vinden we nog steeds terug in de vele waterlopen en vijvers in het park. De veldvijvers, ooit visvijvers, vormen wellicht het fraaiste deel van het park. Rond deze waterpartijen staan een aantal chaletachtige bouwsels, zoals de theetent en het schuithuis. Het park is aangelegd in de landschapsstijl, terwijl bij de restauratie van het paleis Het Loo gekozen is voor herstel van de oorspronkelijke, strakke, formele tuin. Het intieme parkje rond het Oude Loo is slechts twee maanden per jaar

toegankelijk en herbergt o.a. een doolhof en het speelhuisje van prinses Wilhelmina.

Het doel van deze diapresentatie is U een indruk te geven van het imposante groene paleispark, geplaatst tegen een oranje achtergrond.

NB.

Het ligt in de bedoeling in april/mei 2007 een excursie in het paleispark te organiseren, waarbij de heer Maassen u langs diverse plekje's zal voeren die ook in zijn dialezing te zien zijn.

Aanvang 14.00 uur in het Dorpshuis Ugchelens Belang.

18 november 2006.

Excursie in de Boswachterij Berg & Bos te Apeldoorn.

Aanmelden bij H. Kerksen, telefoon 06 30261439

Zie 15 april 2006

17 maart 2007.

Dialezing door L. Fraanje van de Gazenbeek Stichting.

Anmelding niet nodig

"Zwerven over de Veluwe".

In de voetsporen van zijn grote voorganger Jac. Gazenbeek, heeft Veluwekenner Louis Fraanje van de Jac. Gazenbeek Stichting een prachtige dialezing met overvloeibeelden samengesteld over de Veluwe. Unieke opnamen van de flora en fauna, het boerenlandleven, oude ambachten, sagen en legenden, folklore en historie. Een leerzame tocht langs oude heidorpjes en allerlei mooie plekje's van de Veluwe, beelden van een oud land met een boeiend verleden.

Aanvang 14.00 uur in het Dorpshuis Ugchelens Belang.



Locaties.

Dorpshuis Ugchelens Belang: Bogaardslaan 81 te Ugchelen (Apeldoorn).

Dienstingang Berg & Bos: Asselsestraat 328-B te Apeldoorn.

Telefoonweg Hoog Soeren: Vanaf Apeldoorn richting Hoog Soeren. Dorp door, wildrooster over. De weg gaat dan naar beneden. Als de weg weer vlak is, is er een bocht naar rechts.

In deze bocht is de parkeerplaats aan de linkerkant.

Parkeerplaats Aardhuisweg: Komende vanuit Apeldoorn gaat u naar de oude weg Apeldoorn-Amersfoort (N-344) en neemt even voorbij het bezoekerscentrum "Het Aardhuis" de afslag naar Uddel.

Na ongeveer 1 km ziet u links de parkeerplaats.

Vanaf Uddel: Aardhuisweg op richting Apeldoorn. Wildrooster over.

Na ongeveer 2 km parkeerplaats rechts.

Wieselseweg: Vanuit Apeldoorn de oude weg richting Vaassen. Bij café De Hamer gaat u linksaf de Wieselseweg op. Bij de splitsing met de Greutelseweg de grindweg links aanhouden.

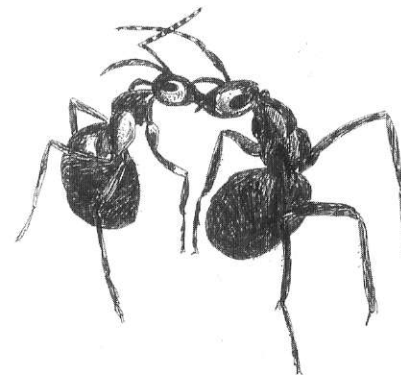
Na 200 meter is de parkeerplaats.



Rode bosmieren van de Veluwe.

Henry Kats.

Driemaal is scheepsrecht luidt de uitdrukking. Dat kwam in mijn gedachten op toen ik zag dat rode bosmieren aan het verhuizen waren. Mijn derde betrokkenheid bij rode bosmieren, een reden voor mij om daar een artikeltje aan te wijden. Ik had de mierenhoop al vaker in de gaten gehouden aangezien ik de ontwikkeling van een mierenstaat graag volg. Het was me opgevallen dat de mieren het oude nest gingen verlaten en aan de andere kant van het pad een nieuw nest aan het maken waren. Het oude nestmateriaal werd gebruikt voor het nieuwe nest. Niet veel is er meer over van hun oude woning. Twee eerdere ervaringen met rode bosmieren zijn mij tot op de dag van vandaag bijgebleven, ik kom daar straks op terug.



Nestbouw

Vaak ontstaat een nest van rode bosmieren in een boomstronk, meestal op een zonnige plek. Als de plaats bepaald is wordt een begin gemaakt met een bouwwerk dat verdiepingen, kelders, kamers, airconditioning en ventilatiesystemen heeft. In een paar maanden kan de mierenhoop uitgroeien tot een bult van een halve tot wel anderhalve meter hoog. Vele duizenden mieren werken daar dag en nacht aan. Bijna alles wat rode bosmieren in het bos kunnen vinden wordt gebruikt voor hun onderkomen. Een mierenhoop bestaat grof gezegd uit vier lagen. De buitenste, voor ons waarneembare laag, bestaat uit dennennaalden, zandkorrels en gras. In deze laag met bovenin de ingang zitten vele openingen die door de mieren groter of kleiner gemaakt worden, afhankelijk van de temperatuur en luchtvochtigheid in de mierenstaat. Het regelen van temperatuur, vochtigheid en luchtsamenstelling is van levensbelang voor de koninginnen, de eieren, larven en poppen. Dan de tweede laag; deze bestaat uit kleine takjes, bladeren en dennennaalden. In deze laag zitten ruimtes waar de oudere larven en poppen liggen. In de zomer heerst daar een vrij constante

temperatuur van ongeveer vijftig graden Celsius. Dit is nodig voor de ontwikkeling van de poppen en larven. De derde laag is een overgangslaag van de bult tot even onder de grond en bestaat hoofdzakelijk uit vermolmd hout met aarde. Tot slot de vierde laag, het grondnest, bijvoorbeeld onder de wortels van een boomstobbe. Hier zijn vele gangen en kamers. In dit grondnest bevinden zich de koninginnen en trekken de mieren zich terug in de winterperiode. In de onderaardse gangen worden de eieren en jongste larven verzorgd. De werksters verslepen oudere larven naar de tweede laag, het bovengrondse deel van het nest. Het zand dat onder het nest wordt uitgegraven wordt gebruikt voor de buitenste laag en verder rondom het nest uitgestrooid. Door dat er veel zand onder het nest is verwijderd kan het nest wel eens te zwaar worden en gedeeltelijk inzakken. In het daarop volgende jaar zullen de mieren het nest restaureren en uitbreiden of maken ze naast het oude of in de buurt van het oude nest een nieuw. Dat is dus wat ik waarnam: het verlaten van een oud nest en het maken van een nieuw onderkomen. Voldoet een nest aan alle eisen dan kan een mierenhoop wel vijftig jaar dienst doen.

Voortplanting

De tweede ervaring met rode bosmieren betrof een bruidsvlucht in mei. Ongelofelijk, je ziet ontelbare rode bosmieren mét vleugels zich verzamelen op de mierenhoop. Het betreft mannetjes en niet bevruchte koninginnen. Bijna in één keer, alsof het zo afgesproken was, vloog de groep op en scharrelde in de lucht. Scharrelen is denk ik het goede woord want in de lucht wordt er gepaard. De koningin paart met meerdere mannetjes. De mannetjes proberen in de vlucht ook te paren met vrouwtjes van andere mierenvolken, dit om erfelijke eigenschappen over te brengen.

Vervolgens dalen de mieren weer waarna ze met de harde feiten in de natuur worden geconfronteerd. De mannetjes, die vóór de bruidsvlucht door de werksters goed gevoerd zijn, dalen, waarschijnlijk vermoeid, en sterven snel. De koninginnen bijten hun eigen vleugels af en gaan op zoek naar een geschikte nestplaats om een nieuw volk te beginnen. Een koningin probeert nadat ze is bevrucht wel eens binnen te dringen bij andere mierenvolken om daar eieren te leggen. Het gevolg is dat haar eieren door werksters van een ander volk worden verzorgd waardoor er weer mieren met haar erfelijke eigenschappen in een ander volk komen. Niet altijd zijn er bruidsvluchten. Het komt ook vaak voor dat de koninginnen en mannetjes paren op- of in de buurt van de mierenhoop. De bevruchte koninginnen worden dan weer in het oude nest opgenomen. Een mierenhoop kan één of meerdere koninginnen bevatten, dit is afhankelijk van de grootte van de mierenhoop.

Een mierenstaat kan bestaan uit tienduizenden mieren. Het merendeel hiervan bestaat uit onvruchtbare vrouwtjes zonder vleugels, de werksters. Deze kunnen vijf tot zes jaar oud worden. Als de mierenstaat groter is geworden vormen de werksters een soldatenleger om de burcht te beschermen. Deze werksters beschikken over een grote kop met sterke kaken waarmee ze voedsel kunnen aandragen en het nest kunnen verdedigen. Ze zorgen letterlijk voor alles in de mierenstaat, voor de koningin, de eieren, de larven en de poppen.

De koninginnen, die ongeveer vijftien jaar kunnen worden, leggen eerst onbevruchte eitjes. Uit deze eieren komen gevleugelde mannetjes die alleen voor de voortplanting nodig zijn. Na de bruidsvlucht legt een koningin de rest van haar leven bevruchte eitjes waar werksters of nieuwe koninginnen uitkomen. Als de larven uit de eitjes zijn gekomen kweekt de koningin deze met vocht uit haar speekselklieren. Dan krijgen we de periode dat de larven zich gaan verpoppen tot mieren. Die poppen, die wij vaak onterecht miereneieren noemen, worden regelmatig verplaatst door de werksters. Dit verplaatsen doen ze om van de optimale temperatuur te kunnen profiteren. Soms is het wel eens waar te nemen dat je boven de grond mieren met poppen ziet sjouwen. Dit zijn meestal mieren van een ander volk die poppen stelen om als slaven te kunnen gebruiken voor het eigen mierenvolk. Als de mieren uit hun pop komen gaan ze zo klein als ze zijn direct voor de eierleggende koningin zorgen.

Sociale leven en voedselvoorziening

Rondom mierenhopen vinden we mierenpaadjes waar het een drukte van belang is. Het is een continu gekrioel van elkaar passerende mieren. Ze betasten elkaar onderweg met hun voelsprietten. Dit zijn zeer gevoelige organen voor onder andere reuk, smaak, tast, waarnemen van temperatuur, warmte, vocht en trillingen. Via deze voelsprietten geven ze elkaar allerlei informatie over voedselbronnen, of ze hulp nodig hebben of dat er gevaar dreigt. Vele mieren dragen van alles richting mierenhoop: bouwstoffen zoals takjes, dennennaalden en grassprietjes, maar ook voedsel voor alle larven en mieren, allerlei andere insecten, rupsen, nectar uit bloemen en verder alles wat ze op hun weg tegenkomen aan ongewervelde dieren. Mieren zijn alleseters die leven van eiwitten en suikers, ook dierlijk voedsel staat op hun menu, vooral voor de mierenlarven. De werksters leven hoofdzakelijk van sappen en vruchten. Meestal gaan mieren niet verder dan tweehonderd meter van hun nest vandaan om te jagen.

Vanaf de hoofdwegen lopen vaak mierenpaden naar bomen of planten waar bladluizen zitten. Dit is hun hoofdvoedsel, niet zozeer de luizen

maar de zoete vloeistof "honingdauw" die de luizen afscheiden. Mensen melken koeien, mieren melken bladluizen. De mieren trommelen met hun voelspriet op het achterlijf van de bladluizen. Deze scheiden dan suikerrijke druppels af die ontstaan door teveel opname door de luizen van plantensappen. Als je kijkt wat mieren allemaal opruimen in de natuur en hoe mieren explosies van bepaalde insecten weten te voorkomen dan kunnen we mieren als zeer nuttig in de natuur beschouwen. Niet alle rupsen en andere insecten worden door mieren gegeten. Dit is weer afhankelijk van een mierensoort. Sommige rupsen en insecten profiteren er juist van om bij de mieren te leven. Zo zijn er rupsen van sommige blauwtjes (dagvlinders) die een vloeistof afscheiden waar voornamelijk knoopmieren verzot op zijn. Mieren hebben ook vaak kortschildkevers in het nest. Deze kevers worden zelfs verzorgd door mieren. De mieren gebruiken een product dat de kevers afscheiden als genotmiddel. Het is dus in belang van vele andere dieren dat mierenvolken aanwezig blijven. De meest algemene mierensoorten zijn de Kale rode bosmier (*Formica polyctenae*), Behaarde rode bosmier (*Formica rufa*) en Zwartrug bosmier (*Formica pratensis*).

Deze mierensoorten zijn Rodelijstsoorten en worden beschermd door de Flora en fauna wet.

Predatie

Eten en gegeten worden, een regel in de natuur. Bij sommige bosbewoners staan rode bosmieren hoog op het menu. De grootste predatoren van rode bosmieren zijn spechten en dan met name de groene specht. Vaak neem ik groene spechten waar in een gebied waar veel mierenhopen zijn zoals de Zandhegge bij Apeldoorn. Zo'n specht is er helemaal op gebouwd. Een groene specht heeft een lange kleverige tong van wel twaalf centimeter. Hij steekt die tong in de openingen in de mierenhoop en haalt deze vol mieren, eieren en poppen weer naar binnen. De zwarte specht heeft een vijf centimeter uitschuifbare tong met harpoenpunt. Dat is goed om insectenlarven mee te harpoeneren maar minder praktisch voor mieren. Vandaar een zwarte specht het liefst in naaldhoutstobben hakt om, naast insectenlarven, met zijn snavel de rode bosmieren naar binnen te werken.

De draaihals hakt niet en eet rode bosmieren op de grond of haalt ze uit de schors van de bomen. In de winter gaat de groene specht vrij lang door met eten van mieren, de zwarte specht schakelt over op ander voedsel, voor de draaihals is het niet meer mogelijk om voedsel te krijgen dus die vertrekt naar het zuiden.

Ander predatoren van rode bosmieren zijn wilde zwijnen.

In een winter waar niet veel natuurlijk voedsel op te scharrelen is kan een wild zwijn een mierenest geheel vernielen op zijn zoektocht naar een lekker hapje. Dan hebben we nog een larve van een insect die graag mieren eet, de larve van de mierenleeuw. Deze larve, die een tweejarige ontwikkeling doormaakt, graaft in droog zand een valkuiltje waar hij zelf in gaat zitten. Zodra een mier dicht bij de valkuil is gekomen werpt de larve zand richting mier waardoor de mier uitglijdt en in de trechtersvormige valkuil beland. Daar wordt hij door de kaken van de mierenleeuw gegrepen en uitgezogen. Overblijfselen van de mier schiet de mierenleeuw met zijn kaken uit de valkuil weg.

Mierenzuur

Geen van de predatoren blijken last te hebben van het wapen dat mieren bezitten, bijtend mierenzuur. Een mier kan met zijn achterlijf mierenzuur spuiten naar zijn belager. Tot vijftig centimeter hoog kunnen ze dit spuiten. Op zich merk je daar niets van, je ruikt het wel als je bijvoorbeeld een hand dicht bij verstoorde mieren houdt. Voelen kan je het zeker. Ik liep een keer op sandalen door het bos en had geen sokken aan. Bij een mierenhoop bleef ik staan kijken. Een mier beet mij in m'n grote teen en spoot mierenzuur. De rest van de dag heb ik daar last van gehad. Hoewel het zuur erge jeuk kan veroorzaken werd het vroeger gebruik tegen reuma. Voor mensen met gewrichtsklachten blijkt het mierenzuur juist verlichtend te werken. Diverse soorten vogels onder andere, kraaien, Vlaamse gaaïen en spechten, nemen wel eens een 'mierenbad'. Ze gaan met uitgestrekte vleugels op een mierenhoop zitten en laten de mieren zuur tegen de onderzijde van hun vleugels spuiten. Soms nemen vogels mieren in hun snavel en laten ze de mieren hun zuur langs de veren spuiten. Op deze wijze worden parasieten zoals mijten en veerluizen gedood. Als de mieren leeg zijn worden ze opgegeten of weggegooid. Bijenhouders maken gebruik van dit verschijnsel om via een verdampert chemisch verkregen mierenzuur te gebruiken tegen de schadelijke varroamijt.

Winterrust

Dan mijn eerste ervaring met rode bosmieren, dat was in een winter. Met een aantal vrijwilligers zouden we in de Zandhegge bij Apeldoorn de daar aanwezige twee heideveldjes controleren en eventuele opslag van groveden en berk verwijderen. Aangezien er een flink pak sneeuw lag had het weinig zin dat we aan het werk gingen. De kleine grove dennetjes zag je amper boven de besneeuwde heide uitkomen. Nu we er toch waren zijn we maar gaan wandelen. De zon scheen, het was net alsof we in een kerstkaart liepen. In één gedeelte van de Zandhegge zijn veel mierenhopen van de rode bosmier. Al de mierenhopen waren bedekt met een dikke laag

sneeuw behalve de ronde boveningang, dit leek een soort schoorsteentje te zijn. Gebruik maken van luchtcirculatie en ventilatie, een pracht gezicht. Rust heerste er bij alle mierenhopen. In het najaar wanneer er steeds minder voedsel verkrijgbaar is stoppen de koninginnen met het leggen van eieren en trekken de mieren zich in het grondnest terug. Mieren zijn koudbloedige beesten en kunnen dus niet zoals wij met lichaamswarmte hun eigen temperatuur regelen. Alle levensprocessen zijn tot het minimum gedaald. Ze verbruiken weinig zuurstof en produceren dus ook weinig koolstofdioxide. Maar het moet wel toegevoerd en afgevoerd kunnen worden, vandaar deze "schoorsteentjes". Het kan buiten flink vriezen terwijl in het grondnest een vrij constante temperatuur heerst tussen de vier en tien graden Celsius. De eerste zonnestralen in de lente worden snel door een enkele mier waargenomen en aan het slapende volk doorgegeven. Al gauw komt het volk in beweging om de warmte op te slurpen. Bij de koninginnen komt de productie in hun eierstokken weer op gang. De eerste onbevuchte eieren worden gelegd waaruit gevleugelde mannetjes komen die samen met koninginnen de bruidsvlucht zullen uitvoeren om daarmee een nieuwe cyclus in te luiden.



Ontdek Berg & Bos hart van de Veluwe

Een bosrijke omgeving, herten, wilde zwijnen, wandelroutes, de vlindertuin, vijvers, een speelweide en de hoogste uitkijktoren van de Veluwe. Dat is Park Berg & Bos. Wandelend langs de wandelroutes beleeft u de natuur. Da's pas ontspannen!

Ook kinderen vermaken zich prima in Berg & Bos. Dieren, speelweiden, de uitkijktoren en diverse speeltoestellen zorgen ervoor dat Berg & Bos ook voor hen een belevenis is.

BERG & BOS

J.C. Wilslaan 21 Apeldoorn,
Tel: 0900 - 222 73 74
www.parkbergenbos.nl

Is onderdeel van:

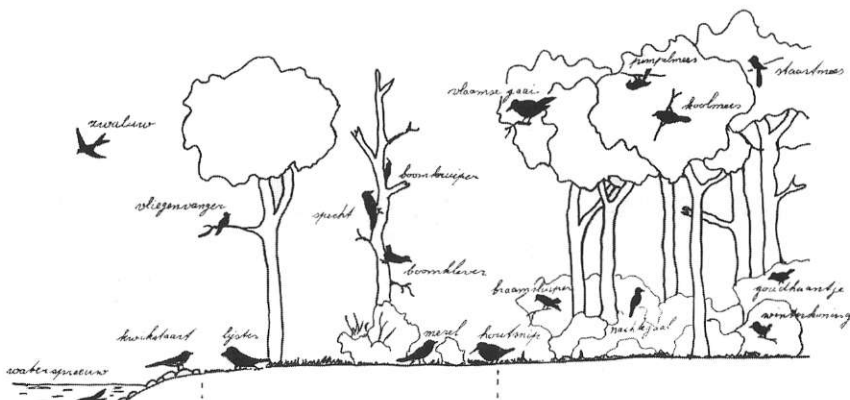
ACCRES

Nestkastenproject Radio Kootwijk

Nestkasteninventarisatie 2005

Joop Rolfes.

Zoals wij als Stichting al jaren doen, hebben wij opnieuw weer een overzicht van de broedresultaten opgesteld. In het overzicht van het broedseizoen 2005 zien we dat broedgevallen van de koolmees toegenomen zijn, en dat van de bonte vliegenvanger afgenomen is. In het broedseizoen 2004 was dit andersom. Er is onderzoek gedaan naar het broedgedrag van de bonte vliegenvanger. Hieruit is gebleken dat ze in tijdnood raken. Het vroege voorjaar pakt steeds wat warmer uit (broeikas effect) waardoor de rupsenpiek die nodig is om de jongen snel te laten groeien steeds wat eerder valt. Als je in Afrika overwintert heb je daar geen weet van, maar als je terugkomt schrik je enorm als bonte vliegenvanger en krijg je ongelofelijke haast! In plaats van na terugkomst er rustig een paar weken op los te baltzen moet er binnen een week al een nest met eieren zijn om straks op tijd te zijn voor het rupsenluilekkerland. Bonte vliegenvangers kicken op een nestkast. Er is geen vogelsoort in ons land die daar zo op gefocust is. Het lijkt wel of ze vergeten zijn dat ze ook in holtes broeden. Mezen en spreeuwen bewonen ook nestkasten, maar die broeden vaak in natuurlijke holtes. Direct nadat het mannetje is gearriveerd, bezet hij een kast en roept tot een passend vrouwtje hem heeft opgemerkt waarna hij haar uitnodigt de nestkast te inspecteren. Soms treft meneer bij terugkomst uit Afrika al een compleet mezengezin in zijn favoriete kast aan. Dan breekt de oorlog uit en worden er gevechten geleverd op leven en dood waarbij de verliezer wordt verwerkt als nestmateriaal! In ons nestkastengebied komt dit regelmatig voor.



Opvallend is dat we 21 broedgevallen van de koolmees extra hadden ten opzichte van 2004. Het aantal uitgevlogen jonge koolmezen was slechts 35 meer dan vorig jaar. In diverse nestkasten zijn de eieren van de koolmees wel uitgekomen maar gingen de jongen kort na hun geboorte dood. Bij de pimpelmees zit vooruitgang in de aantallen. Spectaculair is het aantal toegenomen broedgevallen van de boomklever, van 3 broedsels in 2004 naar 13 dit jaar. Onze vrijwilligers hebben de volgende aantallen geïnventariseerd:

- 79 paar koolmezen met 338 jongen, in 2004 waren dit 58 paar met 333 jongen.
- 12 paar pimpelmezen met 94 jongen, in 2004 waren dit 8 paar met 65 jongen.
- 45 paar bonte vliegenvangers met 249 jongen, in 2004 waren dit 64 paar met 327 jongen.
- 13 paar boomklevers met 66 jongen, in 2004 waren dit 3 paar met 18 jongen.
- 1 paar gekraagde roodstaarten met 5 jongen, in 2004 was dit 1 paar met 6 jongen.
- 1 paar kuifmezen met 12 jongen, in 2004 waren dit 2 paar met 17 jongen.
- 5 paar zwarte mezen met 39 jongen, in 2004 was dit ook 5 paar met 32 jongen.

Tijdens de diverse inventarisatierondes, zijn er bij een vossenburcht 5 jonge vossen waargenomen, ook zijn er sporen van een das gevonden, en heeft men de nachtzwaluw gehoord. Na het broedseizoen bleek tijdens renovatiewerkzaamheden in een kast een dwergvleermuis te logeren.

Een van de vijf



Bijzondere waarnemingen 2005

4 januari

Wim vond een aangereden reebok op de Hoog Buurloseweg. Het bijzondere aan deze reebok was dat hij kort voor het ongeval zijn gewei had afgeworpen en dus niet direct als bok werd herkend.



25 januari

Gevonden door Wim in het Kroondomein: de Roodgerande houtzwam (zie artikel Zwammen en een zwam).

30 januari

Zoals ieder jaar houden we eind januari vleermuizeninventarisaties in de winterverblijfplaatsen in Berg en Bos. We hebben 4 grootoorvleermuizen en 10 franjestaartvleermuizen aangetroffen in de vleeerbietenhut en 5 grootoorvleermuizen in de oude pompkelder.

6 maart

Tijdens een onverwachte sneeuwperiode vloog er een Houtsnip tegen het kamerraam bij de familie Fiets. De vogel bleek gelukkig niet gewond te zijn maar wel erg versuft. Na een korte verzorging en een goed gesprek kon zij haar weg vervolgen.



16 maart

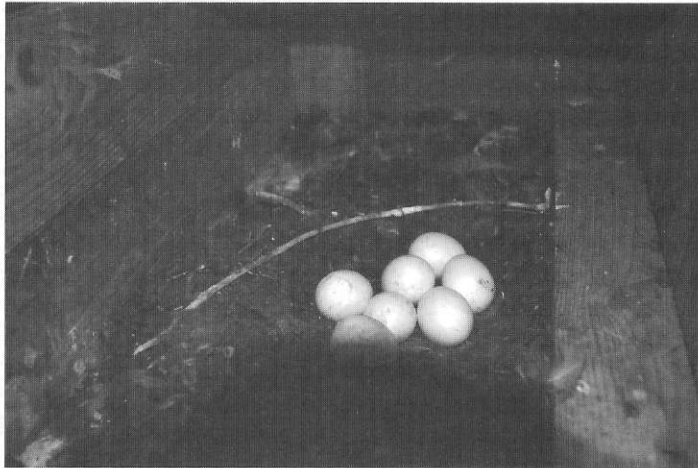
Tijdens een controle van uilennestkasten in Berg en Bos te Apeldoorn nam Wim een baltsvlucht van haviken waar. Een paar weken later was ook de plek bekend waar de haviken hun horst hadden gemaakt. Eind juni is er een kuiken uit het nest gevallen, de jonge vogel heeft de val niet overleefd. Het bleek zeer moeilijk te zijn om te kunnen vast stellen hoeveel jongen er in het nest hebben gezeten. Zeker is dat er twee jongen uitgevlogen zijn.

14 mei

Tijdens een vogelinventarisatie in Radio Kootwijk ontdekte Henry een dode bonte vliegenvanger in een nestkast waarin een koolmees met zes jongen zat. Waarschijnlijk had de vliegenvanger een gevecht om de nestkast verloren. Meestal wint de bonte vliegenvanger en maakt een nest op de eieren of jongen van de koolmees. Het vervolg: de bonte vliegenvanger uit het nest gehaald, ring verwijderd en gemeld aan vogeltrekstation Arnhem, antwoord ontvangen. De bonte vliegenvanger was 2 juni 2004 in het Nationale Park Hoge Veluwe geringd. Ze was dus na één jaar op 15 kilometer afstand van haar geboorteplek teruggekeerd. Mocht u eens een vogelring vinden dan kunt u dit melden aan: Nederlandse Ringcentrale Vogeltrekstation Arnhem, Postbus 40, 6666 ZG Heteren, Nederland. Website: <http://www.vogeltrekstation.nl> U krijgt altijd antwoord retour.

Voorjaar

Wim heeft in Berg en Bos uilennestkasten geïnventariseerd. Het bleek een zeer goed jaar te zijn voor de bosuilen. Zelden waren er zo veel muizen als dit voorjaar. Het resultaat was daar ook naar. Er waren drie nestkasten door bosuilen bezet en één door kerkuilen. De kerkuilen hadden nog niet eerder in Berg en Bos in een nestkast gebroed. Totaal zijn er dertien jonge bosuilen uitgevlogen en zes kerkuilen. In 2004 was er slechts een jonge bosuil uitgevlogen.



17 juli

In het voorjaar had een buizerdechtbaar een nest (horst) in een boom in Berg en Bos gemaakt. Henry heeft drie jongen op het nest kunnen waarnemen. Op 17 juli zat één van de jonge buizerds op een tak nabij een grasveld. Op dat grasveld was een reebok aan het grazen (laveien). De jonge buizerd dook plotseling naar de reebok. De bok had het heel snel door en sprong behoorlijk hoog richting aanvallende buizerd. Terwijl hij sprong draaide hij met zijn kop waardoor zijn gewei een behoorlijke slag richting de roofvogel maakte. Een volwassen buizerd heeft geen enkele reden om een aanval richting reebok te ondernemen. Een jonge buizerd moet leren uitvallen te doen maar weet nog niet precies op wie of wat. Nadat de jonge buizerd van de schrik was bekomen koos hij het luchtruim en ging verder met zijn vlieglessen.

24 augustus

Wim heeft op een zandpad een Gladde slang gevonden. De slang bleek te zijn doodgeslagen (zie artikel van G.J. Blankena).

Eind zomer in Berg en Bos

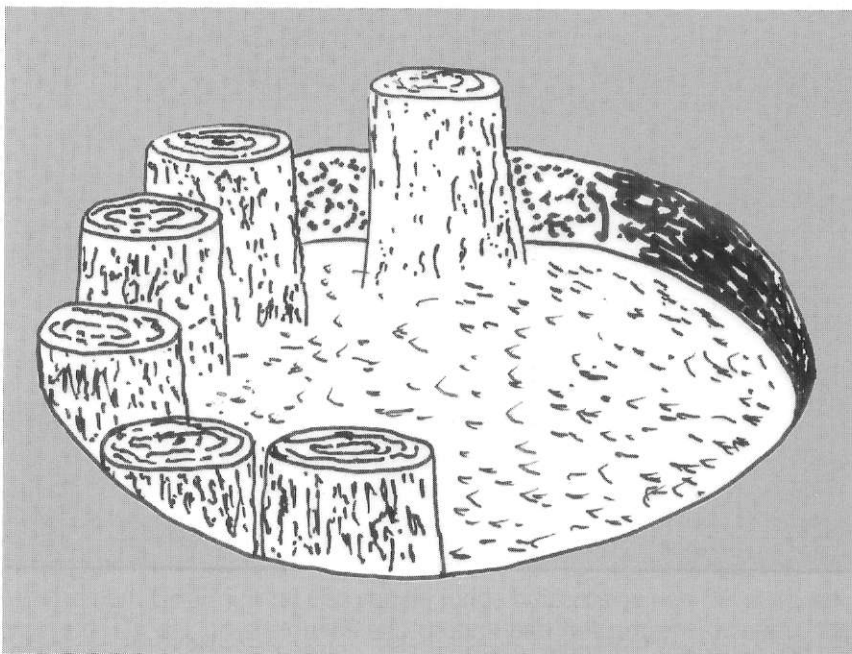
Boswachter Dick van Beek heeft een kever gevonden, de Lederboktor. Hij heeft dit gemeld bij Alterra, het kennisinstituut voor de groene ruimte van de Universiteit Wageningen. Men was verheugd over deze melding. Dick kreeg te horen dat dit een van de meest noordelijke vindplaatsen van deze kever tot nu toe betrof.



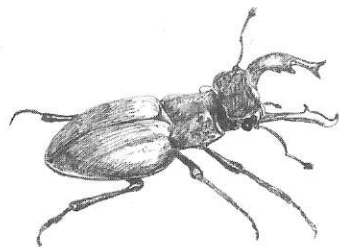
Van het een komt het ander. Alterra is zeer geïnteresseerd in vindplaatsen van onze grootste kever, het Vliegend hert. Om een lang verhaal kort te maken, Dick kreeg informatie toegezonden om larven van het Vliegend hert te beschermen tegen vraat door wilde zwijnen. De grootste bedreiging van larven, van onder andere het Vliegend hert, is het Wilde zwijn en in mindere mate de Vos en de Das. In het bosgebied tussen Hoog Soeren en Apeldoorn is men bezig om munitie uit de Tweede wereldoorlog te verwijderen. Hiervoor moeten planten en sommige bomen, waaronder eikenbomen, het veld ruimen. Dood eikenhout is noodzakelijk voor de ontwikkeling van de larve van het Vliegend hert. Nu er eikenhout voorradig is door de boomkap kan dit uitstekend gebruikt worden om een plek te creëren voor de ontwikkeling van larven zonder dat deze door de wilde zwijnen uitgegraven en gegeten worden.

Eiken stammen worden in een cirkel in de grond ingegraven.

Het middengedeelte wordt opgevuld met eikenstobben en spaanders eikenhout. Er omheen wordt een gaasraster geplaatst dat voor een gedeelte in de grond moet zitten. De larven kunnen gedurende een aantal jaren zich ontwikkelen terwijl de wilde zwijnen er niet bij kunnen. Op zijn vroegst kan men over vijf tot zes jaar, na de ontwikkeling van de larve tot kever, het eerste resultaat verwachten.



Aan het bestuur van Stichting Behoud Dierenwereld Veluwe is gevraagd om met vrijwilligers het rastertje om de broedhoop te willen aanleggen. Uiteraard nemen we dit werk graag op ons.



Een vergeten houtvester.

Berthus Maassen.

In mijn dagboekje staat onder 25 augustus 1985:

"Vanavond weer eens naar het Kroondomein geweest".

Over de Hoffergrindweg naar de hei. Vanaf de Bieze trok bij mooi avondlicht een roedel damherten naar het Uddelsche Buurtveld.

In de verte, op de wildweide bij de Imsberg, stond wat roodwild. Op de terugweg langs de grens van het rustgebied naar 't Doorngat. Daar een flink roedel edelherten, waaronder enkele kapitale geweidragers.

In 't Doorngat, vrij dicht tegen de Tienmetersweg aan, een zerkachtige steen gevonden met de opschriften "Houtvesterseik" en "P. Beijer 1903". Wat heeft dit te betekenen?"

Tot zover de dagboek aantekeningen.



Het was in het Kroondomein een goede gewoonte, ingesteld door Koningin Wilhelmina, om bij markante en bij de plaatselijke bevolking bekende bomen een steentje, met de naam er ingebeiteld, te plaatsen. Zo kennen we o.a. de Kroeze-eik, het Peter Gerritsboompje, de Doeleboom, de Koningsbeuken, enz. Helaas verdwijnen langzamerhand deze stenen.

De naam P. Beijer wekt mijn nieuwsgierigheid en een lange speurtocht in oude kranten, in archieven en bij familieleden begint.

Op 27 maart 1868 wordt in het Saksische Altenhain Paul Hermann Beijer geboren. Na het gymnasium studeert hij bosbouw aan de Forstakademie in het dicht bij Dresden gelegen Tharandt. De benoeming tot wildmeester op Het Loo door Koningin Emma wordt op 1 april 1893 een feit. Waarschijnlijk is dit gebeurd op voorspraak van G.E.H. Tutein Nolthenius, die eveneens een bosbouwkundige opleiding in Tharandt volgde.

Tutein Nolthenius is aanvankelijk inspecteur van de koninklijke bezittingen en vanaf 1907 opperhoutvester op Het Loo. Hij is het ook die het initiatief neemt tot de oprichting van een hogere bosbouwopleiding in Wageningen.

Beijer wordt op 21 april 1893 ingeschreven als inwoner van Apeldoorn en huwt kort daarop Clara Behrendt uit Lüderitz (Dld). Het jonge paar neemt intrek in de, nog steeds bestaande, witte woning op de grens van Voor- en Achterpark. Eind 1907 betreft het gezin Beijer de voor hen gebouwde woning, Amersfoortseweg 1. Vanuit die markante, in Duitse vakwerkstijl gebouwde villa wordt de houtvesterij Het Loo bestuurd.

De houtvesterijen Hoog Soeren en Gortel worden geleid door de houtvesters J.C.E.C.N. Mulder en W. Brandsma.

Per 1 juli 1903 wordt Beijer benoemd tot houtvester. Deze gebeurtenis vormt de aanleiding tot het plaatsen van de "Houtvesterseik".

De jonge houtvester heeft meer dan één vinger in de pap bij de grote heideontginningen en de beplanting daarvan met vooral grove den.

De zéér inventieve bosbouwer betreedt al spoedig het pad van de mechanisatie. Zo is er een vaag kiekje waarop een door Beijer ontworpen "plantmachine" te zien is. Op de ijzeren hoepels van de grote houten wagenwielen zijn op de gewenste plantafstand schoepen geplaatst. Boven dit onderstel bevindt zich een houten bak, gevuld met veldkeien om de druk te vergroten. Dit primitieve apparaat wordt voortgetrokken door de eerste trekker (1925) in het Kroondomein.



Beijer verwerft zich enige faam als scherpschutter. Hij is jarenlang lid en zelfs voorzitter van de "Koninklijke Scherpschutters van de Veluwe". Als bewijs van zijn scherpschutterstalent staat in mijn boekenkast een zilveren beker met het inschrift: "Snelvuur wedstrijd, Loosduinen, 1903".

Onder wildmeester Beijer komt in 1895 de eerste omrasterde wildbaan op Het Loo, met een oppervlakte van 3000 ha, tot stand.

Na de komst van Prins Hendrik, die in 1901 met Koningin Wilhelmina trouwt, wordt deze wildbaan in snel tempo uitgebreid tot ruim 10.000 ha. Beijers invloed op het wildbeheer op Het Loo lijkt groot te zijn geweest. Professor G.A. Brouwer schrijft in een studie over het edelhert in Nederland (1949); "Prins Hendrik der Nederlanden, die na zijn huwelijk met Koningin Wilhelmina in zekere zin het opperbeheer over dit koninklijke jachtterreinen op zich nam, in samenwerking met de toenmalige koninklijke houtvester Beijer." De indruk bestaat dat Beijer de grondlegger is van het wildbeheer, zoals dat tot in de jaren zeventig van de vorige eeuw in de Koninklijke Houtvesterij in praktijk is gebracht. Dat sterk op de jacht gerichte beheer leidt tot een extreem hoge wildstand. Op een jachttentoonstelling in Leipzig (1930) wordt een edelhertenstand opgegeven van 1500 stuks!



Houtvester P.H. Beijer

Hofjager J.F. Vogel

Tussen Beijer en Prins Hendrik groeit een hechte vriendschap, die mede te maken zal hebben met het feit dat beiden uit hetzelfde, feodale, milieu stammen. Bovendien beschikken zowel Hendrik als Beijer over een uitgesproken jachtpassie. Op het eerste gezicht lijkt de wereld van beide heren intact, maar dat blijkt bij nadere beschouwing slechts schone schijn. De vriendschap van haar echtgenoot met de houtvester wordt op den duur een doorn in het oog van Koningin Wilhelmina. Ze veronderstelt dat de invloed van Beijer op de prins een negatieve is. Op 15 juli 1929 wordt de houtvester, inmiddels 61 jaar, door de Koningin op staande voet ontslagen. Beijers gezondheid wordt als motief voor dit ontslag gebruikt. De hofarts schrijft in zijn rapport: "Beijer is wegens lichaamsziekte onbekwaam geworden voor het vervullen van de aan zijn functie verbonden werkzaamheden". Prins Hendrik beweegt hemel op aarde om zijn boezemvriend in zijn functie terug te krijgen. Tevergeefs. Uit een mededeling van het Koninklijk Huisarchief blijkt dat Beijer f 4000,- pensioen krijgt plus een toelage van de Koningin groot f 2750,- en dat alles per jaar. Voor die tijd zéér aanzienlijke bedragen. Het laatste bedrag wekt m'n argwaan. Mijn wantrouwen wordt bevestigd als er een stuk boven water komt waaruit blijkt dat die extra toelage alleen wordt uitgekeerd als Beijer, met zijn gezin, naar het buitenland vertrekt. De ontslagen houtvester voldoet, meestal, aan deze voorwaarde, hetgeen gecontroleerd wordt door de rijksveldwachter uit Hoog Soeren.

Beijer begint, al voor hij in 1929 ontslagen wordt, met de bouw van een huis - aanvankelijk bedoeld als jachthuis - in Nieuw Milligen. Die karakteristieke woning staat kort voor de rotonde en onderscheidt zich o.a. door de muren die de eerste anderhalve meter bestaan uit veldkeien, voor een groot deel afkomstig uit het Kroondomein.

Beijer's houtvesterij Het Loo wordt bij zijn ontslag opgeheven en opgedeeld.

Beide heren. Prins Hendrik en Beijer, zijn niet voor één gat te vangen. De Prins bezit sinds 1903 het Mecklenburgse landgoed Dobbin, in de buurt van Güstrow en Krakow am See. Hij kreeg het ooit van zijn echtgenote. Het landgoed raakt echter in de rode cijfers en Prins Hendrik vraagt Beijer naar Dobbin te verhuizen om te proberen het landgoed weer rendabel te maken. Met zijn vertrek naar Duitsland voldoet Beijer aan de door de Koningin gestelde voorwaarde. Prins Hendrik bezoekt zijn bezitting regelmatig en trekt dan met z'n vriend op. Hoe de Koningin gereageerd heeft op dit staaltje van boerenslimheid is niet bekend, maar laat zich raden.

Beijer bewijst wel vaker zijn vriend een dienst. Zo ook bij de benoeming van de Prins tot Ehrensenator aan de universiteit in Greifswald. Een toekomstige Ehrensenator moet bij de toelating een rede houden.

De Prins kiest hierbij voor het onderwerp dat hem na aan het hart ligt: "De ontginning en bebossing van Het Loo". Maar..... de rede wordt geschreven door vriend Beijer, die het verhaal bovendien ook nog voorleest. De Prins klaagt over een "leichte Erkältung"!!!!.

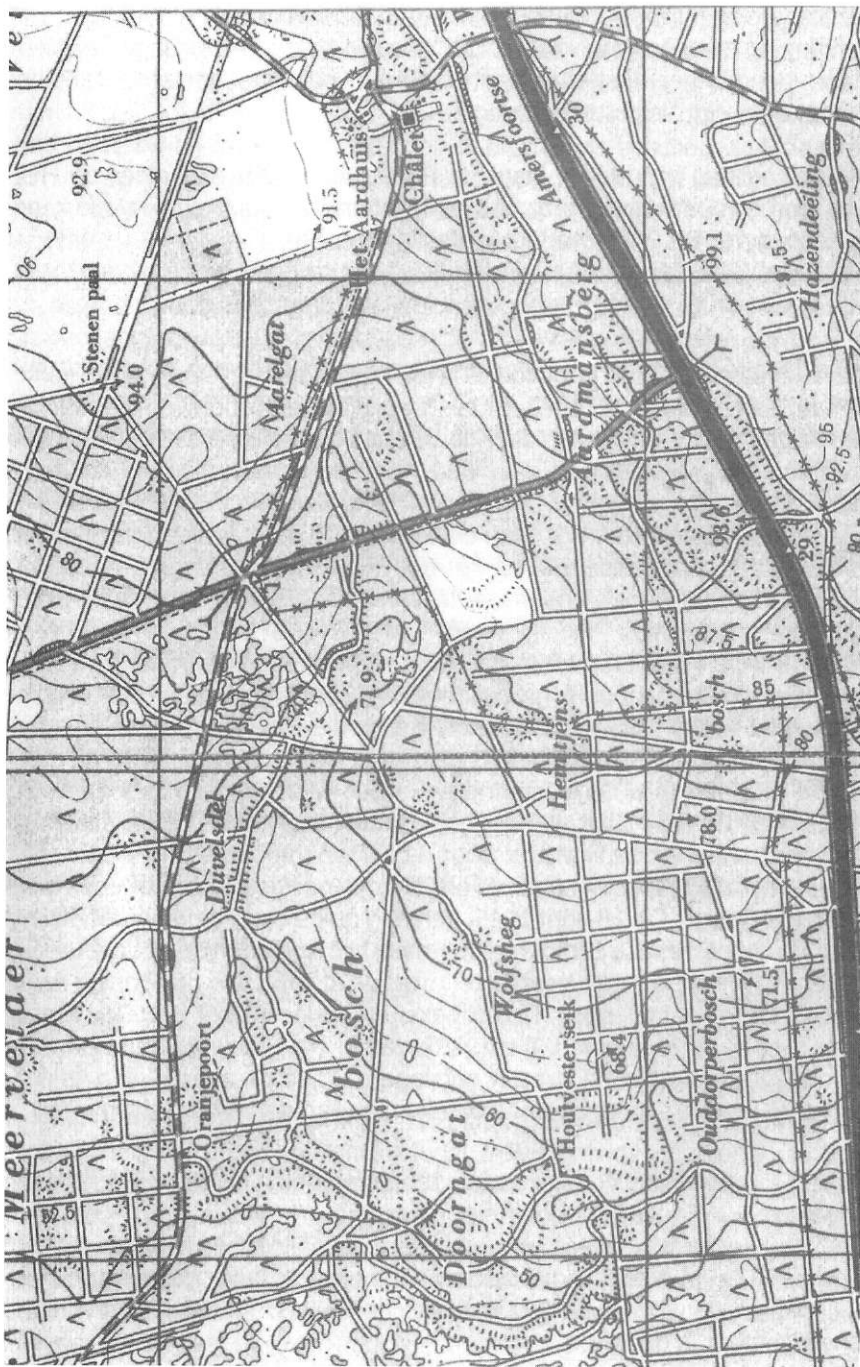
Na het ontslag van Beijer jaagt de Prins, uit protest niet meer op Het Loo. In het buitenland wordt het jachtwapen nog maar een enkele keer geschouderd. De Prins overlijdt plotseling in 1934.

Koningin Wilhelmina brengt het op Beijer uit te nodigen de uitvaart van zijn vriend bij te wonen.

De houtvesterij Het Loo is inmiddels in ere hersteld en de leiding ervan komt in handen van Jhr. ir. W. Röell. In 1943 wordt deze bosbouwer, die zich bij het verzet heeft aangesloten door de Duitsers gefusilleerd. Die gebeurtenis plaatst Beijer, inmiddels 75 jaar oud, voor een groot dilemma als hem door de bezetter gevraagd wordt de leiding van zijn oude houtvesterij weer op zich te nemen. Wat hem beweegt dit te doen is niet duidelijk. Hij is weliswaar sympathiserend lid van de N.S.B., maar daar blijft het bij in tegenstelling tot enkele andere gezinsleden die duidelijk voor hun Duitse gezindheid uitkomen. Mogelijk heeft hij de "erfenis" van zijn vriend Prins Hendrik willen redden. Het is dan ook een feit dat er sprake is van een voor die tijd behoorlijk grofwildbeheer. Na de aanslag op Hanns Albin Rauter, de "höhere SS - und Polizeiführer in die Niederlande", de tweede man in de Duitse hiërarchie tijdens de tweede wereldoorlog, bij de Woeste Hoeve gaat het mis. De Oostenrijker Rauter, wiens vader Förster was in Klagenfurt, trekt de jacht op Het Loo naar zich toe. Na het verdwijnen van Rauter's toezien oog wordt er door de Duitse troepen stevig gestroopt. Aan deze praktijken komt onder de ons bevrijdende geallieerde troepen niet direct een einde. Op 18 april 1945, een dag na de bevrijding, wordt Beijer door de Binnenlandse Strijdkrachten naar het Apeldoornse politiebureau opgebracht. De ziekelijke houtvester moet de afstand van zijn woning naar Apeldoorn te voet afleggen. De Politieke Opsporingsdienst (P.O.D.) brengt hem over naar de Koning Willem III kazerne. Na enkele maanden wordt de ongeneeslijk zieke houtvester ontslagen. Op 10 oktober 1946 overlijdt hij, sterk vereenzaamd, op een zolderkamer aan de Wildernislaan.

In het Doorngat kom ik nog zo af en toe. Rustgebied en voerplaatsen zijn opgeheven. Wild zie ik er bijna niet meer.

De "Houtvesterseik" staat er nog, maar de inscripties worden slecht leesbaar. Zo vervaagt ook de herinnering aan een gepassioneerde bosbouwer en wildbeheerder, waarvan de invloed in het Kroondomein lang zichtbaar is gebleven .



VRIJWILLIGERSWERK IN NATUURGEBIEDEN

Henry Kats.

Het wordt moeilijk!

Helaas moet ik dit stellen als ik kijk naar het aantal vrijwilligers dat af en toe eens in een natuurgebied met ons wil meewerken. We hebben verplichtingen op ons genomen betreffende werk in natuurgebieden. Vrijwilligerswerk schept verplichtingen. Die verplichtingen willen we nakomen. Daadwerkelijke hulp in natuurgebieden is één van de pijlers van onze Stichting. Ik kan me best voorstellen dat u zegt: "ik heb geen tijd of, hier ben ik nu toch wel te oud voor". U kunt ons wél helpen door iemand anders enthousiast te maken om ons eens te bellen of te mailen en te vertellen dat men een keer mee wil werken op een zaterdagochtend. Zoals ik al in eerder verschenen boekjes vermeldde: je krijgt er iets voor terug. Geen geld maar wel ontspanning door een geringe inspanning. We verrichten alleen werk dat zónder de hulp van vrijwilligers niet uitgevoerd zou worden. We werken in natuurterreinen van Geldersch Landschap, Staatsbosbeheer en boswachterij Berg en Bos van de Gemeente Apeldoorn. U of een ander is van harte welkom op onderstaande data. We werken op **zaterdagmorgen van 09.00 uur tot ongeveer 12.00 uur**. Iedereen werkt in zijn of haar eigen tempo. Vaak is er na het werk nog even gelegenheid om een stukje door het gebied te wandelen.



Overzicht van de diverse projecten en zaterdagen wanneer en waar er gewerkt wordt.

Tongerense heide

(handboek Geldersch Landschap blz. 49 t/m 52)

Een prachtig overgangsgebied tussen enerzijds hoger gelegen bos en soortenrijke heide met vennen en anderzijds lager gelegen heischrale graslanden met veentjes, poelen, brongebieden, kwelbeken en sloten.

Data:

4 februari, 1 april, 10 juni, 14 oktober, 6 januari 2007, 3 maart 2007.

Verzamelen om **08.45 uur** op de parkeerplaats van Restaurant Le Triangle aan de Elburgerweg 1/hoek Zwolseweg in Wenum/Wiesel. Van daar gaan we met zo min mogelijk auto's naar de heide.

Noorderheide (S.B.B.)

in dit gebied zijn we bezig met de restauratie van oude waterloopjes en schonen we de heide van opslag van groveden. Regelmatig laat het aanwezige wild zich zien.

Data:

7 januari, 4 maart, 6 mei, 2 september, 2 december, 3 februari 2007 en 7 april 2007.

Verzamelen om **08.30 uur** op de parkeerplaats van Restaurant Le Triangle aan de Elburgerweg 1/hoek Zwolseweg in Wenum/Wiesel en om **08.45 uur** op de parkeerplaats aan de weg Vierhouten - Emst, bij de ingang van het Vierhousterbos (dus niet de parkeerplaats bij Gortel / Tongerense heide). Van daar gaan we naar het werkgebied.

Zandhegge

(handboek Geldersch Landschap blz. 66/67)

Een vliegdennenbos met twee heideveldjes, door een historische zandstuifwal gescheiden van aangeplant naald- en loofbos, hakhout en cultuurgrond met lanen en singels. Het gebied is beperkt toegankelijk. De heideveldjes liggen in het niet toegankelijke terrein.

Evenals op de Tongerense heide zorgen we dat opslag van deze heideveldjes wordt verwijderd. Verder onderhouden we een grafheuvel nabij de Wieselseweg.

Data:

1 juli en 16 december 2006.

Verzamelen om 09.00 uur bij de slagboom van Geldersch Landschap (ingang Zandhegge in de bocht naast de Koninklijke Houtvesterij Het Loo), aan de Greutelse weg in Wenum/Wiesel.

U dient zelf voor koffie e.d. te zorgen (een stoeltje of stuk plastic om op te zitten tijdens de werkpauze is erg prettig)!

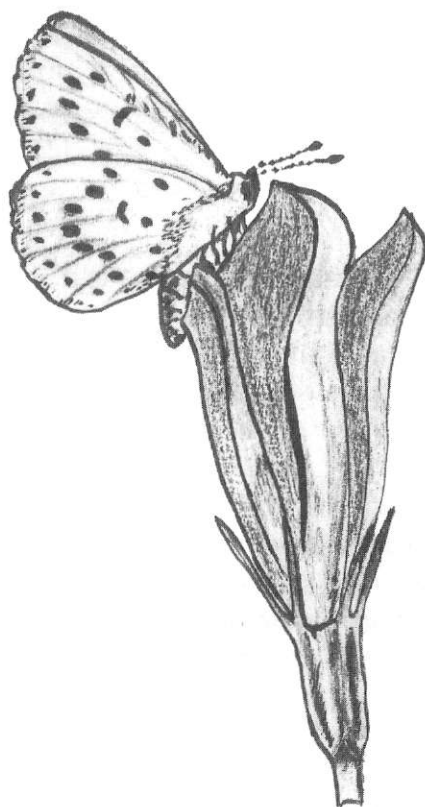
Wilt u één keer of meerdere keren in een natuurgebied samen met ons werken dan kunt u zich opgeven door te schrijven, te bellen of te mailen. Mocht u zich hebben opgegeven voor vrijwilligerswerk en blijkt u niet aanwezig te kunnen zijn wilt u dan zo vriendelijk zijn dit telefonisch of per e-mail te melden aan een van onze bestuursleden? We hoeven dan niet onnodig te wachten op de verzamelplaatsen. Telefoonnummers en/of e-mail-gegevens van bestuursleden staan op de achterzijde van dit boekje.

LET WEL! Er komt slechts één boekje van onze stichting per jaar uit, dat heeft u nu voor u. Daar staat het vrijwilligerswerk voor het gehele jaar in vermeld. U kunt dus de data voor het hele jaar in uw agenda noteren of doorgeven aan een ander.

Stichting Behoud Dierenwereld Veluwe
Postbus 103
7300 AC Apeldoorn

H.L.Kats@inter.nl.net

tel: 055-3558686
of
tel: 06-20622501



Overzicht activiteiten

2006

- 7 januari vrijwilligerswerk Noorderhei
4 februari vrijwilligerswerk Tongerense heide
4 maart vrijwilligerswerk Noorderhei
18 maart dialezing Stichting Veluwe Sprengen en Beken
1 april vrijwilligerswerk Tongerense heide
15 april excursie Berg en Bos Apeldoorn
22 april excursie Koninklijke Houtvesterij Het Loo
6 mei vrijwilligerswerk Noorderhei
25 mei * Staatbosbeheer opendag in Boeschoten, onder voorbehoud (zie publicaties in dagbladen).
3 juni excursie Berg en Bos Apeldoorn
10 juni vrijwilligerswerk Tongerense heide
17 juni * Schaapscheerderfeest Hoog Buurlo, onder voorbehoud (zie publicaties in dagbladen).
24 juni excursie Koninklijke Houtvesterij Het Loo
1 juli vrijwilligerswerk Zandhegge
2 september vrijwilligerswerk Noorderhei
16 september * Honingmarkt in Ugchelen, onder voorbehoud (zie publicaties in dagbladen).
23 september bronstexcursie Koninklijke Houtvesterij
14 oktober vrijwilligerswerk Tongerense heide
28 oktober dialezing door dhr. B. Maassen
4 november Landelijke Natuurwerkdag Staatsbosbeheer
18 november excursie Berg en Bos Apeldoorn
2 december vrijwilligerswerk Noorderhei
16 december vrijwilligerswerk Zandhegge

2007

- 6 januari vrijwilligerswerk Tongerense heide
3 februari vrijwilligerswerk Noorderhei
3 maart vrijwilligerswerk Tongerense heide
17 maart dialezing door de Gazenbeekstichting

* Stichting Behoud Dierenwereld Veluwe aanwezig met voorlichtingstand.